IGAZSÁG ÉS ÉLET
Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára
Lectio continua – Bibliaolvasó kalauz alapján

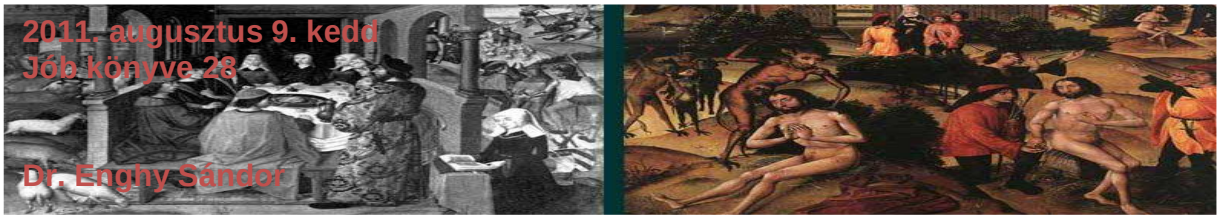

Az ember kiaknázza a természet kincseit

[28,1]Az ezüstnek bányája van, az aranynak pedig helye, ahol mossák. [28,2]A vasat a földből hozzák elő, a rezet pedig kőzetből olvasztják. [28,3]Véget vet az ember a sötétségnek, sorra végigkutatja a sűrű homályban és sötétségben levő köveket. [28,4]Aknát törnek lakatlan helyen, a járókelők elfeledkeznek róluk, az emberektől messze függnek, himbálóznak. [28,5]A föld, amelyből kenyér terem, odalent olyan, mintha tűz pusztította volna. [28,6]A zafír kőzetben található, az arany pedig rögöcskékben. [28,7]Ösvényét nem ismeri a ragadozó madár, a sólyom szeme sem pillantja meg. [28,8]Nem járnak ott vadállatok, az oroszlán sem lépked rajta. [28,9]A legkeményebb követ is megmunkálja, a hegyek tövét is földúlja. [28,10]A sziklákban folyosót hasít, és minden drágaságot meglát a szeme. [28,11]Eltömi a beszivárgó vizet, napvilágra hozza, ami rejtve van.

A bölcsességet nem lehet megvásárolni

[28,12]De a bölcsesség hol található? Hol van az értelem lelőhelye? [28,13]Nem ismeri értékét a halandó, nem található az élők földjén. [28,14]A mélység ezt mondja: Nincs bennem! A tenger ezt mondja: Nálam sincsen! [28,15]Nem lehet megvenni színaranyért, nem lehet árát ezüstben kimérni. [28,16]Nem fizethető meg Ófir aranyával, sem drága ónixszal vagy zafírral. [28,17]Nem ér föl vele az arany és az üveg, aranyékszerekért sem cserélhető. [28,18]Korall és kristály nem is említhető, a bölcsesség birtoklása drágább a gyöngyöknél. [28,19]Nem ér föl vele a Kúsból való topáz, színarannyal sem lehet megfizetni.

Egyedül Isten ad bölcsességet

[28,20]Honnan jön tehát a bölcsesség? Hol van az értelem lelőhelye? [28,21]Rejtve van minden élő szeme előtt, az ég madarai elől is el van takarva. [28,22]A pusztulás és a halál ezt mondja: Csak hírét hallottuk fülünkkel. [28,23]Isten ismeri az ahhoz vezető utat, ő tudja annak lelőhelyét. [28,24]Mert ő ellát a föld széléig, mindent lát az ég alatt. [28,25]Amikor megszabta a szél erejét, és megállapította a vizek mértékét, [28,26]megszabta az esőnek a rendjét és a mennydörgő viharfelhő útját: [28,27]akkor megtekintette és számbavette, elkészítette és megvizsgálta a bölcsességet. [28,28]Az embernek pedig ezt mondta: Íme, az Úr félelme a bölcsesség, és a rossz kerülése az értelem.

Amit a textusról tudni kell:

- **exegetikai megjegyzések**
- **teológiai összefüggések feltárása**

Az előző fejezetben Jób befejezte barátainak adott válaszát. Ami itt következik, az egy olyan utolsó beszéd, mely a barátaival folytatott dialógus egész ciklusát (3−31. fejezet) zárja le. Ezen belül a 28-31. fejezet alkotja Jób utolsó beszédét. Van olyan magyarázó, aki ezeket a fejezeteket Jób előző szakaszban (26−27. fejezet) elhangzó érvelése közvetlen folytatásának tekinti. Aki a 27,13−23-ban Cófár harmadik beszédét látja, az a 28−31. fejezetekben is Jób Cófárnak adott harmadik válaszát fedezi fel. Amint a szövegből kitűnik, Jób korábbi szokásától eltérően a 28−31. fejezetekben sehol nem szólítja meg közvetlenül barátait, továbbá túlságosan általánosságban fogalmaz és nem is reagál olyan közvetlenül barátai érveire, mint eddig. Ebből következik, hogy Jób már a 26−27. fejezetben befejezte barátainak adott közvetlen válaszait és a 28. fejezet már újabb egységet kezd, melyben a 29. is egy újabb szakasz. A 28. fejezet tehát így külön részletként foglalkozik azzal az egyetlen témával, hogy hol van a bölcsesség. Erre a kérdésre majd a bölcsességirodalom költői stílusára jellemző módon, a fejezet utolsó verse adja meg a választ. A fejezettel kapcsolatban a magyarázók abban sem biztosak, hogy egyáltalán Jób, vagy az elbeszélő munkáját keressük a szövegben, mert az sok különlegességet tartalmaz az egész könyvhöz képest, ahol a fejezet önálló lírai költeménynek, meditációnak látszik anélkül, hogy az eddig elhangzottakra reagálna. A LXX sem tekinti a 28. fejezetet eredetinek, hiszen utólagos kiegészítésként kezeli a szöveg nagy részét: 3b−9a; 14−19; 21b; 22a; 26b; 27a. Külön kérdés a 28. vers, mely prózai stílusával elüt a fejezet költői megfogalmazásától. Rendkívüli a versben az

אֲדֹנָי használata, mely így az egész könyvben sehol nem fordul elő csak itt, ezzel szemben Isten egyéb, az egész könyvben használatos nevei közül (שַׁדַּי ֵאל יְהוָה) egyet sem találunk meg itt. Egységessé teszi viszont a fejezetet a חָכְמָה , mely végig jelzi, a központi témát: 12. 18. 20. 28. vers. A fejezet struktúrája világos, mert azt visszatérő, refrénszerű versei határozzák meg:

12. vers - וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה׃
20. vers - וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תָּבוֹא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה׃

Kisebb egységek még az 1−6, melyet két מָקוֹם foglal keretbe (1. 6. vers). Új szakasz a 7−11, melyet négy לֹא vezet be (7. 8. vers). A refrén 12. és 20. versét szokták külön is kezelni, csakúgy mint a fejezet utolsó versét, a válasszal. Tartalma miatt külön egységnek tekinthető a 13−19 és a 21−27. Mi tartalmi, logikai és nyelvtani szempontok alapján három szakaszt tartunk fontosnak. Az elsőben (1−11) Jób arról beszél, hogy az ember a föld mélyéből, rejtett zugaiból hoz elő rejtett kincseket. A második szerint (12−19) a bölcsesség az emberen kívül keresendő. A harmadik (20−28) témája: egyedül Isten ismeri a bölcsességet. Nem mellékes a fejezet nagy témája szempontjából, hogy a מָקוֹם, mely a szövegben többször is előfordul (1. 6. 12. 20. 23. vers), a későbbi zsidóságban Isten neve.[1] Ha a könyv keletkezését a korábbi időpontra akarjuk helyezni, akkor a 2. versben a vas kiindulási pontul szolgálhat. A szakirodalom a hettitákat említi elsőként úgy, mint akik a Kr. előtti 16. századtól nagyobb mennyiségben használtak vasat, mely Egyiptomban és Anatóliában már a 3. évezredben is ismert volt. A 4. versben a köteleken lógó emberek a bányászat képéhez tartoznak. A szolgák végezték így a munkát kötélen lógva olyan helyeken, ahova másképp nem lehetett eljutni, míg a szociálisan magasabb osztályhoz tartozók a felszínen dolgozhattak.[2] A föld kincseinek a mélyben, fáklyákkal, olajlámpával való keresése magába foglalja azt az emberfeletti erőlködést, mellyel az ember a bölcsességet kutatja. Bizonyára ezért fordítja a LXX a צַלְמָוֶת - et nem egyszerűen sötétségnek, összefüggésbe hozva a szót a halál birodalmával.[3] Mindent bejár az ember, hogy kincset leljen, a legelképzelhetetlenebb helyeket is felkutatja, de sehol nem találja meg a bölcsességet, csak Istennél. Ő ismeri az odavezető utat. A fejezet utolsó versének bevezetése megtöri a költemény metrumát (וַיֹּאמֶר ׀ לָאָדָם), ezzel is megerősítve a tényt: Ő dönti el, mit kell megértenie az embernek és milyen szituációban találja meg a bölcsességet. Itt derül ki, hogy tulajdonképpen Jób az az ember, aki ezt érti.[4]

[1] Why do we give a changed name to the Holy One, blessed be He, and call him „the Place"? Becouse he is the Place of the world. - FREEDMAN, H. – SIMON, M. (ed.) : Genesis in: *Midrash Rabbah* II., London, Soncino Press, 1951, 620−621.

[2] Timnában 30 m mély aknákat is találtak. Valószínű ezekből a vertikális járatokból indult el horizontálisan a fejtés. Timnában már a neolit kor későbbi szakaszában (Kr. e. 3500) elkezdődött a bányászat. Úc, Edóm földjén közel lehetett Timnához, ezért Jób ismerhette a bányászat történeteit.

[3] Kétfelé választva a fogalmat: σκιὰ θανάτου - death's shadow – a halál árnyéka - PIETERSMA – WRIGHT : *A new English translation of the Septuagint,* i. m., 686. Ezt a fogalmat LXX nem automatikusan így fordítja. Jer 2,6-ban pl. a holtak birodalma helyett „terméketlen" -t (ἄκαρπος) fordít. - uo. 882.

[4] A 28. versben az, aki kerüli a rosszat (וְסוּר מֵרָע) az Jób. Háromszor mutat rá ugyanúgy a kifejezés: וָסָר מֵרָע - Jób 1,1. 8.; 2,3.

Prédikációvázlat
„…a rossz kerülése az értelem”
Jób 28,28c

Értelmes világban élünk, ezt senki nem vitatja. Hihetetlen dolgokra képes az ember. Ha megcsodálunk egy-két technikai létesítményt olykor tátva marad a szánk. Milyen gigantikus, mire képes az ember, micsoda áldozat – kiáltunk a meglepetés hangulatában. Képességeinket használva, erőinket összpontosítva tudunk mi sok mindent elérni az építészetben, a művészetekben és az élet sok-sok területén. Olykor a tapasztalatra is nagy szükség van. Arra, amit mások szereztek és azt mi építjük be ismereteink rendszerébe és visszük tovább. Nem kell nekünk felfedezni a spanyolviaszt, mi használhatjuk és fejleszthetjük azt, amire már mások rájöttek.

1. Jób korának is voltak fizikai teljesítményei. Tudtak különbséget tenni értékes és értéktelen között. Fel tudták használni a föld kincseit és keresték az ismeretlent. Nagy energiákat fektettek sokszor abba, hogy ötről a hatra jussanak. Mindezt kezdetleges eszközökkel, hihetetlen találékonysággal. Csak egy kicsit az életbölcsességgel volt gondjuk. Azzal, ami túl a technikai ismereteken, a földben rejlő értékeken az életet teszi igazán értékessé. Mert hát lehetett különbséget tenni értékek között és az értékből meg is lehetett szerezni egyet kettőt, de nehéz volt eldönteni mi a jó és mi a rossz. Ma is ez a probléma. Mert a jóról könnyen kiderül, hogy rossz, a rosszról, pedig az, hogy nagyon is szükség van rá. Ráadásul körül vagyunk véve olyanokkal, akik behúznak a csőbe és olyasmiről állítják, hogy nekünk jó, amiről később kiderül, hogy kárunkra van. „Az igazi” megtalálásában segítséget nyújtó, nagy energiákat hordozó szerelemkristályok között a legfrissebb információk között találjuk a lazúrkövet (lapis lazuli), melyről a 6. versben olvashatunk. Gyakran aranyra hasonlító piritet is tartalmazott, mely nem véletlenül kapta a bolondok aranya nevet. Nem egyszerű ilyen követ találni. De ez lenne a segítség az igazi szerelem megtalálásában?

2. Mit odaadna az ember az igaziért, de még sincs hatalmunkban, hogy megtaláljuk. Ha ez fizetőeszközeinken múlna és képességeinken, egy tönkrement házasság sem létezne. De hát nem mind arany, ami fénylik – és ez minden olyan megoldásra is igaz, ami jónak látszik. Mert jön az ellenség és televeti a legtisztább búzát is konkollyal (Mt 13,24kk). Sok mindent megszerezhetünk, elérhetünk, de az a tudás, mely csalhatatlan megoldást produkál, nincs a hatalmunkban, akárkik legyünk is, akármilyen nagy tehetségünk legyen is. A rosszat sem kerülhetjük el. Sőt hiába akarjuk a jót, a rosszat tesszük, amit nem akarunk (Róm 7,19).

3. Ez a reménytelen helyzet oldódik meg Istennél, aki munkálja bennünk az akarást (Fil 2,13). Aki bölcsességre vágyik, Őt keresse, s ez a keresés nem reménytelen, mert Ő elérhetővé tette magát. Ez a karácsony értelme. Hogy Őt befogadva azt fogadjuk be, akit Isten nekünk bölcsességgé tett (1Kor 1,30). Nem csupán elméletben, hanem azért, hogy bennünk, gyermekeiben igazolódjon az Ő bölcsessége (Luk 7,35). Nem úgy, mint Jób barátaiban, akik hiába voltak bölcsek, nem látták a különbséget Isten és a maguk bölcsessége között. Ahol Ő az Úr, ott a feltámadás erői igazolják azt, hogy Ő mire képes és ennek csalhatatlan jelei vannak, a rosszat kerülő értelmes életben.